

חליפת מכתבים בענין "מכשול לפני עור"

הרב חיים זבולון חרל"פ / רב ואב"ד ראשון לציון והסביבה

ב"ה. ראשון לציון, כ"ט טבת תש"ך.

לכבוד הרה"ג חברי הועד המו"ל קובץ לעי"ג היקר באדם ר' אברהם יצחק רענן קוק ז"ל, בנו של ידידנו הרב הגאון ר' שלו' נתן שליט"א, ר"מ ומנהל ישיבת "מרכז הרב" בתוככי ירושת"ו עי"ק ותפארתנו. שלום וברכה.

נוסף למש"כ בברכת התנחומים כאשר קרה האסון הנורא שנחטף מאתנו המנוח יקר הערך ר' אברהם יצחק ע"ה, שנקרא על שמו של כ"ק אדמו"ר הגה"ק הגר' אברהם יצחק הכהן קוק זי"ע מרא דארעא דישראל, שתיארתי מהשיחות שהיו בינינו, איך ששמח כמוצא שלל רב על המכתבים של א"ז מרן הרב זי"ע אלי, שפירסמתי בספרי נחלי-חיים. והיות שבזמן האחרון היה לי מו"מ של הלכה עם ידידנו הגרצ"י הכהן קוק שליט"א בנו של הרב, ע"ד האכלת דמאי לעניים, שנתפרסם בספר משפט כהן (סי' ג"ב), אני מתכבד להמציא זה לכם לפרסם לעי"ג, כפי בקשתכם מיום אתמול כ"ח טבת דנא.

ב"ה. ג' אלול תשי"ט, יום הילולא של כ"ק אדמו"ר הגראי"ה קוק

זי"ע, מרא דארעא דישראל.

אחדש"ת,

בקשר סידור חומר להדפסת ספרי נחלי-חיים חלק שני, שאני מתפלל להשי"ת שיעזרני להו"ל בנקל ומתוך הרחבת הדעת ומנוחה, ונחת מכל צאצאי שילכו בדרך התורה והמסורה, עיינתי בספר משפט כהן (סי' ג"ב) מה שכתב אלי אביו הגדול כ"ק אדמו"ר הרב זי"ע, ובתוך דבריו הוכיח שזה שמותר להאכיל לעניים דמאי נחשב כדבר היתר, דאל"כ לא היינו רשאים להכשיל את העני, ויש אומרים

דלפנ"ע גם במידי דרבנן הוי איסור תורה וכו', ע"ש. ולענ"ד לא זכיתי להבין ד"ק, וכי כשמאכילים את העניים דמאי מעלימים מהם שזה דמאי, הלא בירושלמי דמאי (פ"ג ה"א) איכא דמוקי לה בעניים חברים שמודיע להם שזה דמאי, ומי שרוצה מעשרן, ואפילו מאן דאוקמי בעניים ע"ה, ג"כ מודיע להם, ובנוגע לאיזה תועלת הוא מודיעם, עיין בירושלמי שם שמקשה זה, עיין בר"ש שם ובתורעק"א על משניות שם (אות כ"ג), ובפרט לפמ"ש"כ כ"ק אדמו"ר הרב זי"ע, נדפס בספרי נחלי"חיים ח"א (סי' ד' אות יב), דאיסור לפני עור קיל שתולין לקולא, משא"כ בשאר איסורי תורה, מפני שסו"ס לא הוא עושה את העבירה, אלא אחר, ע"ש. א"כ גם כאן אפילו אם נימא דיש כאן חשש של לפנ"ע, צריכים לתלות לקולא שילך לחבר שיפריש תרו"מ מזה. אך עיין בתוי"ט דמאי שם שכתב דאפשר להאכיל אותם לתוך הפה, ע"ש. אולם עיין ברבינו יונה סו"פ אלה דברים ד"ה אוכל, שאם מכיין למצות צדקה מותר. וכ"פ באו"ח (סי' קס"ט ס"ב), ועיין בספרי נחלי"חיים שם מש"כ בזה והמו"מ שהיה לי בזה עם כ"ק אבא מורי זי"ע. וזולת זה הלא אפילו כשיש להבע"ב לתת להעני מאכלים שאינם דמאי מותר להאכילם דמאי, דלא מצינו מי שסובר אחרת. ואם היה חשש בזה, היו אומרים זה. אלא ע"כ דלגבי עניים הותר זה. שכן אמרו הז"ל, וכמו שמצינו בשבת (ד, א) בנוגע לרדיית הפת לפני שנאפה וכמבואר בתוס' שם. אשמח לשמוע חו"ד בזה.

והנני בזה מסיים באיחול שלא יוסיף לדאבה עוד וינחם בכ"צ וירושלים.

חיים זבולון חרל"פ רב ואב"ד ראשון לציון

בעהמ"ח ספר נחלי"חיים.

כיון שאנו עומדים בחודש הרחמים, הנני לבקשו להשפיע על מי שזקוק להשפעה. להשתמש בהתרופה העליונה, להוסיף כח בהכשרונות הרוחניים, שיכנס בקרבם ברק רוחני להכיר את הרע והכעור של חטאים, ושיהפכו לאנשים אחרים ולהרגיש בנשמתם השתנות גמורה לטובה, ולכבוש לאט לאט את דרכי היושר לתקן את המידות ולהטיב את המעשים להתכשר יותר ויותר לבא למעלה רמה של זיכוך ותיקון, אורות התשובה יזריחו על הכלל והפרט, כקטן כגדול, כעם ככהן.

בכבוד רב,

הג"ל

וזאת תשובתו:

ב"ה. ה' חנוכה התש"ך עיקר"ת ירושת"ו.

בדש"ת מעכ"ת שליט"א.

במציאתי האיחור המרובה, לצערי, מתוך עוצם הטרדה ומעמסת הענינים, ואתו הסליחה, הנני ממהר לענות לדבריו על דברי כקאאמו"ר הרב זצ"ל בענין לאו דלפנ"ע.

מש"כ בהא דמאכילין את העניים דמאי, שהעניים יודעים שזה דמאי, הנה איסור ההכשלה בדבר עבירה, אינו ענין להעלמה מהנכשל את ידיעת האיסור, והרי הנזיר יודע הוא האיסור של היין, וכן בן-נח באבמה"ת, וכן הלוח והמלוה באיסור הריבית. ובהא דבאיסור ההכשלה תליגן בהיתירא כל היכא דאיכא למיתלי, הוא במציאות השימוש בהיתר בגופו של דבר זה עצמו, כמו פרה שיש בה השימוש לחרישה ולשחיטה, ואין זה שייך למה שיתחדש בפירות חידוש של תיקון ההפרשה. ואם יצטרכו לילך אל חבר, הרי זה תלוי באחרים דמודקקי, וזכר לדבר שמשום הליכה אל בקי חששו אפילו למכשולים של חילול שבת וביטלו משום מ"ע דאורייתא, ובקטן אין מאכילין איסור אף על פי שאין מצווין להפרישו, אע"פ שיש לחלק בין קטן לעני. ומוכרחני לקצר.

ד"ש מא"ד. הדוש"ת בתוחלת התחדשות אור נועם ד' בתקומת עמו"נ ושה"ג צבי יהודה הכהן קוק

וזהו מה שהשבתי לו:

ב"ה. ה' סבת תש"ך, ראשון לציון.

אחדש"ת,

הגלוי' מה' חנוכה ש. ז. תשובה לגלוי' מיום ג' אלול תשי"ט, שמחתי לקבל, למרות שזה מאוחר, וכדאמרי אינשי טוב מאוחר מלא כלום. ומש"כ שאיסור המכשיל אינו ענין שהנכשל אינו יודע את האיסור, שהרי הנזיר יודע איסור היין וכו', וכו', הנה בע"ז (ו. ב) תוד"ה מנין, כתוב בזה"ל: ושמא שכח נזירתו, ע"ש. ועיין ברמב"ם ה' רוצח (פי"ב הי"ד) שכתב בזה"ל: או שהיזק ידי עוברי עבירה שהוא עור ואינו רואה דרך האמת מפני תאות לבו, הר"ז עובר בל"ת שנאמר ולפני עור לא תתן מכשול, ע"ש. ועיין רש"י ע"ז (שם) ד"ה לא, שכתב בזה"ל: שמא יבא לשתותו, ע"ש. זאת אומרת שיש ספק בדבר, לא כמוש"כ בתוס' שם דמסתמא למישתי קא בעי להו כיון דכו"ע חמרא שתי. ועיין בספר בית זבול ח"ב

(סי' ח' אות ח') מש"כ בזה כ"ק אאמו"ר הגה"ק רבי יעקב משה חרל"פ זי"ע. ועיין בריטב"א ע"ז שם דאי תבע לי' בפירוש לאיסורא, ליכא איסור דלפ"ע רק משום מסייע עוברי עבירה. וכן מבואר בתוספתא דמאי (פ"ב) דלא יושיט יין לנזיר ואמ"ה לב"ג, שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו. עיין בבית זבול ח"ב (סי' ט' אות א'), ועיין ש"ך יו"ד (סי' קנ"א אות ו) ובדגול מרבבה שם, דכשהם מזידיים ליכא משום לפנ"ע, שיכולים לקנות במקום אחר, וזה שהקשה עליו החו"י (סי' קפ"ה) מהא דע"ז (ו, א), תירץ אבי מורי זי"ע בבית זבול הנ"ל (סי' י"א) דיש נפקותא בין אם ישנם מוכרים קבועים או לא, ע"ש.

בכל אופן ד"ק של מרן הרב זי"ע מופלאים ממני. בפרט לשיטת הראב"ד ה' חנוכה (פ"ג ה"ה) דכל החיוב להפריש דמאי, הוא חומרא בעלמא לרבא שרוב ע"ה מעשרין הן, ולפ"ד הכ"מ גם שיטת הרמב"ם כן, ולא פליגי כלל אביי ורבא, ע"ש. א"כ כלפי עניים העמידו זה על הדין ולא החמירו להפריש.

תודה בעד הד"ש מבני מר אברהם דוד נ"י, והנני בזה מסיים בברכה מרובה.

בכל הכבוד

חיים זבולון חרל"פ רב ואב"ד ראשון לציון

בעהמ"ח ספר נחליחיים.

בהודמנות זו, אמסור לעילוי נשמת העלמה אסתר יעל בתו של מרן הרב זי"ע שנפלה בביתם מן הגג, כשלמדתי אצל הרב בבית מדרשו שהיה בהקומה התחתונה, ובאמצע הלימוד שמענו דפיקה חזקה, ולפי בקשת רבינו עליתי למעלה, וראיתי שאסתר יעל שוכבת על הרצפה ודם נוזל מראשה, הרב לא חיכה עלי, ולקול צעקת הרבנית הצדקנית עלה למעלה, ונגש אליה לראות מאיפה הדם יוצא, ואמר לי להזמין רופא בכדי להשקיט את המשפחה, הרבנית ובתם אם המנוח, אך לפי דעתי היא מסוכנת שניקב קרום המוח, וכן אישר ד"ר א. מזיא. אינן לתאר באיזה מנוחת הדעת קיבל עליו את הדין. הודיע לאביו הרה"ג הצדיק ר' שלמה זלמן הכהן זצ"ל שהוא כהן וסבא, צריך לעזוב את הבית, כי קיצה קרוב. והוא עודד את הוריו ואת כל המשפחה. ומרגלא בפומי' שזה ראה אצל חותנו הראשון הגאון האדר"ת זצ"ל שנזדמן לו להיות בביתו כשמת לו ילד של כמה חדשים ואמר את ברכת דיין האמת כמו שאמר בזמן שהכניסו בבריתו של אאע"ה, הסיפור הזה סיפר לנו מרן הרב כאשר בא לנחמנו כאשר התאבלנו על אמי מורתי הרבנית הצדקנית מרת פֶּעֶשָׂא ע"ה שמתה ביום כ"ה ניסן תרצ"ב.